

**INSTYTUT EKONOMIKI ROLNICTWA
I GOSPODARKI ŻYWNOŚCIOWEJ
PAŃSTWOWY INSTYTUT BADAWCZY**

Globalne uwarunkowania rozwoju polskiego sektora żywnościowego

prof. dr hab. Andrzej Kowalski

**Konferencja „Przemysł spożywczy – otoczenie rynkowe,
inwestycje, ekspansja zagraniczna”
IERiGŻ-PIB, UEK,
Kraków, 25 października 2013 roku**

Budżet UE w latach 2014-2020

Wyszczególnienie	Ogółem 2014-2020 w mln euro
1. Inteligentny i inkluzyjny wzrost gospodarczy	490 908
2. Trwały wzrost gospodarczy: zasoby naturalne	382 927
- w tym Filar I	281 825
3. Bezpieczeństwo i obywatelstwo	18 535
4. Globalny wymiar Europy	70 000
5. Administracja	62 629
Środki na zobowiązania GNI	1 025 000 1,05%
Środki na płatności GNI	972 198 1,00%

ROSNAĄCE ZNACZENIE PROBLEMU RYZYKA W ROLNICTWIE:

- **Strukturalne zmiany na globalnym rynku**
- **Zmiany klimatyczne**
- **Ewolucja Wspólnej Polityki Rolnej**
- **Negocjacje na forum Międzynarodowej Organizacji Handlu – liberalizacja handlu**
(mniej interwencji rynkowej, wzrost wahań cen, wzrost zagrożenia epidemiologicznego)

Zmienność cen a ryzyko rynkowe

- Zmienność cen produktów rolnych, obok zmienności cen nakładów, jest podstawowym źródłem ryzyka rynkowego, z którym mają do czynienia producenci rolni. Pozostaje ono w ścisłym związku z ryzykiem, którym obarczony jest poziom osiągniętych przez nich dochodów. Z tego względu nieustanna analiza wzorców zmienności cen surowców rolnych służąca ich wnikliwemu poznaniu ma zasadnicze znaczenie dla oceny ryzyka cenowego i związanych z tym potencjalnych konsekwencji dla dochodów producentów rolnych.
- Z kolei analiza zmienności cen żywności, będąca w znacznej mierze pochodną zmienności cen rolnych, jest istotna w aspekcie realnych dochodów i siły nabywczej konsumentów.

Rodzaje ryzyka	Mikro (specyficzne)	Mezzo (wspólne)	Makro
Rynkowe /Cenowe		Zmiana cen ziemi, nowe wymogi partnerów	Zmiany cen produktów i środków produkcji wywołane szokami, polityką handlową, nowymi rynkami, endogeniczną zmiennością
Produkcyjne	Grad, przymrozki, choroby niezakaźne, ryzyko osobiste, ryzyko aktywów	Deszcze, osuwanie się ziemi, skażenia środowiska	Powodzie susze, plagi, choroby zakaźne, technologie
Finansowe	Zmiany w dochodach spoza gospodarstwa		Zmiany stóp procentowych i wartości aktywów finansowych
Instytucjonalne /Prawne	Odpowiedzialność prawna	Zmiany w polityce lokalnej	Zmiany w polityce regionalnej i krajowej

Globalizacja przyczyna czy bariera zmian cen

Globalne ceny rynkowe mają skłonność do bycia mniej chwiejnymi niż krajowe, ponieważ wiele zakłóceń krajowych dostaw i popytu jest tylko częściowo powiązanych – susza w Australii może być zrównoważona przez dobre plony w Europie i na odwrót. Rynek światowy może dzięki temu zachowywać się jak bufor. Jednak wiele polityk stabilizujących ceny nie podkreśla tej funkcji. Jeśli ceny światowe spadają, ceny unijne również. UE reaguje wtedy politykami stabilizacyjnymi, takimi jak wyższymi taryfami cenowymi albo subsydiami eksportowymi. To prowadzi do zwiększenia dostaw i zmniejszenia popytu na rynku światowym, dalej obniżając ceny światowe. Tak więc wiele działań, które stabilizują unijne ceny, destabilizuje ceny na rynku światowym.

Polityka gospodarcza a stabilizacja cen

Kombinacja taryf, kwot, subsydiów eksportowych oraz innych interwencji rynkowych jest konieczna w celu stabilizacji cen. Większa stabilizacja odbywa się kosztem wyższych cen. To jest w szczególności szkodliwe dla gospodarstw o niskich dochodach, które wydają ich relatywnie wysoką część na żywność. Dla 20% unijnych gospodarstw rolnych z najniższymi dochodami żywność, napoje i tytoń to 25% ich wydatków, podczas gdy dla tych z najwyższym odsetek ten wynosi 15%. Dlatego ubodzy konsumenci płacą nieproporcjonalną część rachunku.

Polityka stabilizacji cen

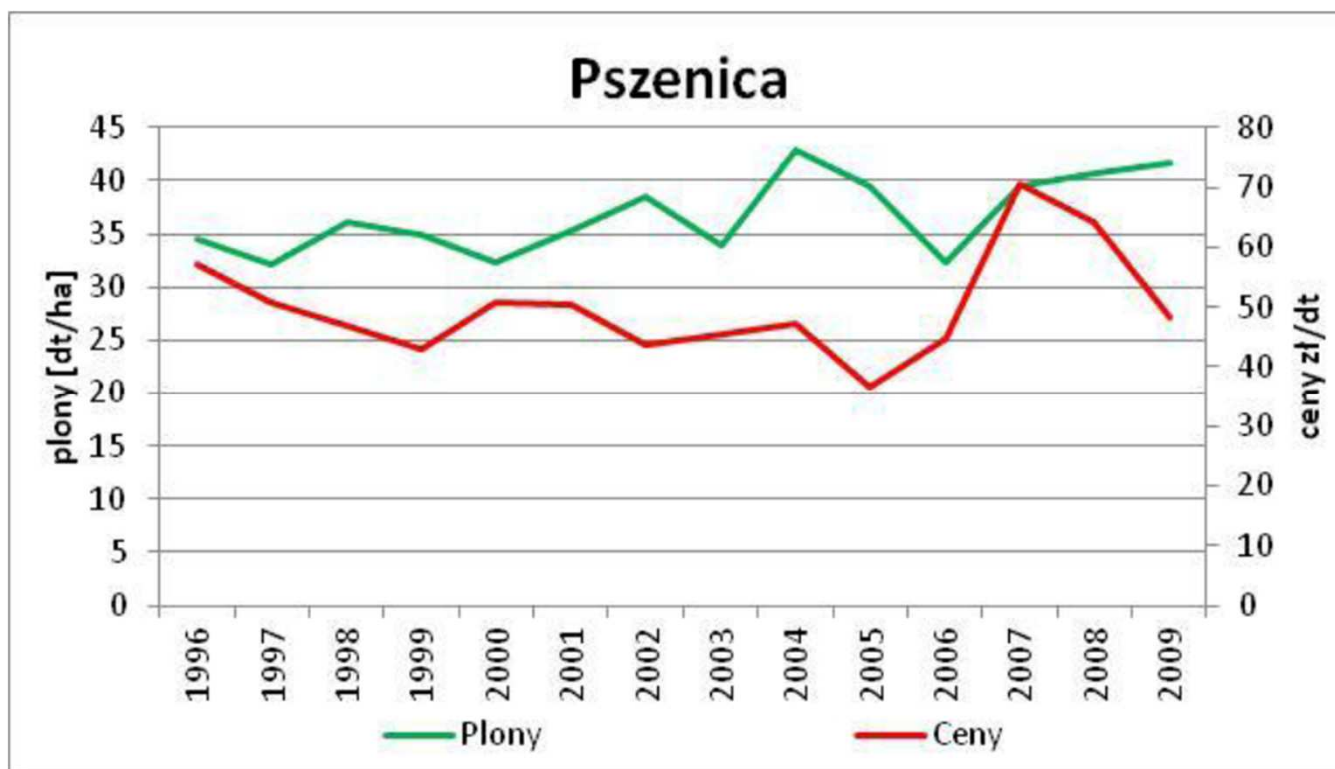
Stabilizowanie cen pociąga za sobą wysokie koszty – osłabia samodzielne zarządzanie ryzykiem przez rolników, podnosi ceny konsumenckie, destabilizuje rynek światowy i wymaga użycia wysoce niepożądanych instrumentów. Natomiast zysk dla ubogich rolniczych gospodarstw domowych, które silnie zależą od swoich dochodów rolniczych, jest niski z powodu dużej liczby rolników, którzy również odnoszą korzyści.

Wahania cen – zło konieczne?

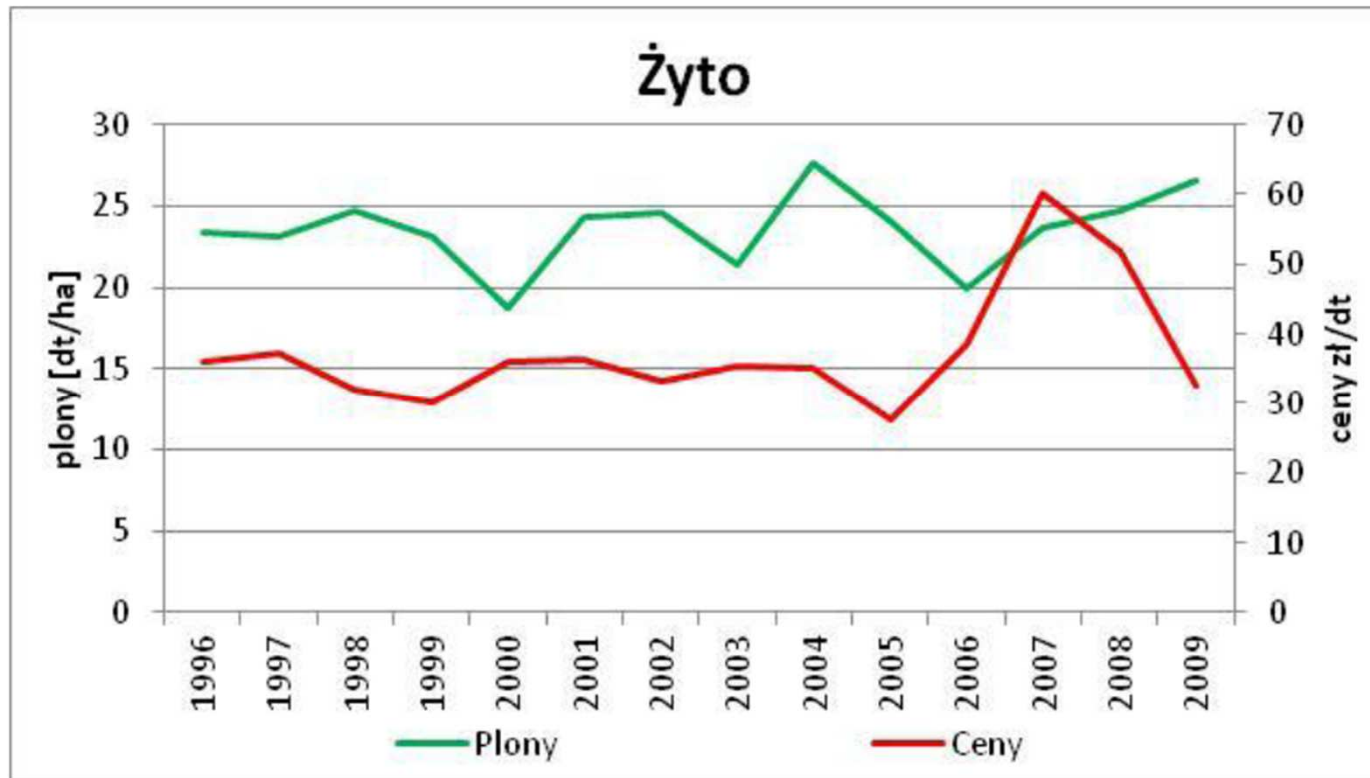

Wahania cen są naturalnym zjawiskiem wolnego rynku i tylko ci producenci, którzy potrafią sobie z nimi radzić, powinni długotrwale pozostać w branży. To jest ekonomicznie wydajne rozwiązanie, które nie zagraża bezpieczeństwu żywności.

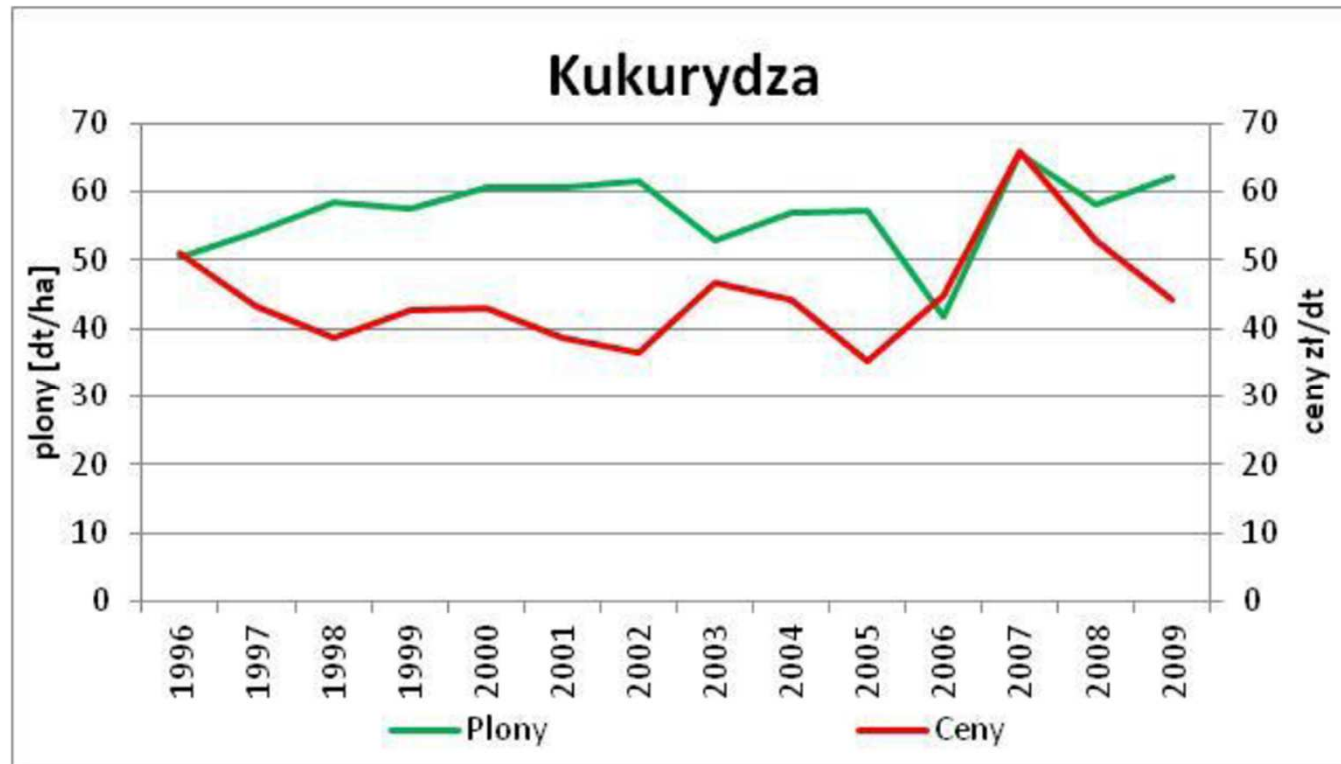
RYZIKO PRODUKCYJNE A CENOWE RELACJA PŁONÓW I CEN – czy niższe plony rekompensowane są wyższą ceną?

RYZIKO PRODUKCYJNE A CENOWE RELACJA PŁONÓW I CEN – czy niższe plony rekompensowane są wyższą ceną?

RYZIKO PRODUKCYJNE A CENOWE RELACJA PŁONÓW I CEN – czy niższe plony rekompensowane są wyższą ceną?

MOŻLIWOŚCI OGRANICZANIA SKUTKÓW RYZYKA

- Rolnik
 - głównie w obszarze produkcji.

- Polityka Rolna
 - wsparcie dochodów,
 - interwencja rynkowa.

Strategie producentów rolnych

Spośród strategii zarządzania ryzykiem dostępnych rolnikom największe znaczenie mają:

- dywersyfikacja źródeł dochodów,
- inwestycje redukujące ryzyko produkcyjne,
- działanie w grupach marketingowych
- poprawa efektywności gospodarowania.

Programy ubezpieczenia od ryzyka

W ostatnich kilkunastu latach obserwuje się silny rozwój instrumentów ubezpieczeniowych. Jest on szczególnie wyraźny w krajach rozwiniętych gospodarczo, ale ma miejsce również w niektórych krajach rozwijających się. W Europie wśród krajów z rozbudowaną ofertą instrumentów ubezpieczeniowych wymienić należy przede wszystkim Hiszpanię, Austrię, Holandię czy Niemcy. Wśród liderów na rynku ubezpieczeń dla rolnictwa w państwach pozaeuropejskich są Stany Zjednoczone, Kanada, Australia, a w krajach rozwijających się m.in. Indie.

Dylematy wyboru ...

Wspólnotowy charakter WPR umożliwia nie tylko wybór przez kraj członkowski z szerokiego zestawu instrumentów najbardziej adekwatnych dla danego kraju, ale dopuszcza także przewidziane w uzgodnionych zasadach lub notyfikowane przez komisję wsparcie krajowe. Nadzieje niektórych środowisk rolniczych w Polsce na wykorzystanie tej możliwości przez znaczne zwiększenie nakładów na istotne dla Polski cele dotyczące rozwoju wsi i rolnictwa finansowane poza budżetem UE wydają się bardzo trudne do spełnienia w najbliższych latach. Szeroki zakres różnorodnych instrumentów w ramach reformowanej WPR z jednej strony, a silne ograniczenia budżetu krajowego z drugiej, powodować będą, że realizowana w ciągu najbliższych kilkunastu lat w Polsce polityka wobec wsi i rolnictwa wynikać będzie z ram wspólnotowych.

Dylematy wyboru ...

Kluczowym zagadnieniem pozostaje odpowiedź na pytania o efektywność wydatkowanych środków:

Czy priorytetowym kierunkiem dalszego rozwoju polityki rolnej będzie wzmocnienie konkurencyjności produktów rolnych i przemysłu spożywczego w handlu światowym?

Czy w kolejnych latach wyznacznikiem dla nowej polityki rolnej będą w jeszcze większym stopniu wartości związane z ochroną środowiska naturalnego i rozwojem obszarów wiejskich?

Jakie będą relacje celów ekonomicznych i socjalnych finansowanych w ramach WPR?

Jaki model rozwoju?

Odpowiedź na te pytania sprowadza się w zasadzie na określeniu siły oddziaływania poszczególnych instrumentów polityki gospodarczej na poprawę warunków rozwoju gospodarczego, co w konsekwencji umożliwi wypracowanie modelu pakietu instrumentów i działań rządu i samorządów terytorialnych sprzyjających tworzeniu warunków dla rozwoju gospodarczego.

ANGLIA, WIEŚ W KRAJOBRAZIE PARKOWYM

GEN. DEZYDRY CHŁAPOWSKI, TUREW

Dziękuję za uwagę

Andrzej.Kowalski@ierigż.waw.pl